

Центр філологічних досліджень

**«НОВЕ ТА ТРАДИЦІЙНЕ
У ДОСЛІДЖЕННЯХ
СУЧАСНИХ ПРЕДСТАВНИКІВ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК»**

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

21–22 лютого 2020 р.

Одеса

УДК 80(063)
Н72

Н72 **Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників філологічних наук** : Міжнародна науково-практична конференція, м. Одеса, 21–22 лютого 2020 року. – Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2020. – 168 с.

Подані на конференцію матеріали видаються в авторській редакції.

Рекомендовано до друку рішенням Правління ГО «Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень» від 24 лютого 2020 р. (протокол № 137).

УДК 80(063)

НАПРЯМ 9. МОВА І ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Високопояс А. В.

СУЧАСНІ ЗАСОБИ КОМУНІКАЦІЇ:

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 129

Семенова О. О., Строкань Д. Г.

ШЛЯХИ ОСУЧАСНЕННЯ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ

АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ 132

НАПРЯМ 10. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Ворова Т. П.

АКТУАЛЬНІЕ ЗАДАЧИ УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ

«ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПЕРЕВОДА»..... 135

Гришук Д. Д.

ВИРАЖЕННЯ СТРАХУ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ

СТІВЕНА КІНГА «ВОНО» 137

Задорожна К. В.

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ

СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ 140

Келеп Д. О.

ДЕНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ «GONE WITH THE WIND»

ТА ЙОГО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ 142

Кривенко О. В., Цимбаліста О. А.

ЛЕКСИЧНІ ТА ГРАМАТИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ

ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ

ТЕКСТІВ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ 145

Кулик А. Є.

КОНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИЧНИХ

ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

АНІМАЦІЙНОГО ФІЛЬМУ «HOTEL TRANSYLVANIA»..... 148

Muntian A. O., Shpak I. V.

SOME ASPECTS OF DEFINITION OF EXPRESSIVE MEANS

AND STYLISTIC DEVICES 151

Огілько Д. С. ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛІСТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ КІНОФІЛЬМУ М. ХЬОФСТРЬОМА «ОБРЯД».....	154
Сорочан О. В. SOCIAL MASS MEDIA LANGUAGE.....	157
Shchurachova D. S. ENGLISH PHRASAL VERBS IN A BILINGUAL SITUATION.....	159
НАПРЯМ 11. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ	
Горчинська Л. В. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АСПЕКТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	161
НАПРЯМ 12. РИТОРИКА	
Пришляк М. В. ЕМОЦІЙНО-ОЦІННА ЛЕКСИКА У ТЕКСТАХ ОРАТОРСЬКОГО ДИСКУРСУ СТАРОДАВНЬОЇ ГРЕЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ ДЕМОСФЕНА).....	165

Горчинська Л. В.

старший викладач кафедри мовознавства
Вінницький національний технічний університет
м. Вінниця, Україна

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АСПЕКТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Навчання іноземних студентів у закладах вищої освіти України передбачає їхнє входження в інше лінгвокультурне середовище, тому виникає необхідність формування та розвитку компетентностей міжкультурної комунікації – важливого чинника в оволодінні мовою, культурними цінностями народу.

Міжкультурна комунікація визначається сучасними науковцями як сукупність специфічних процесів взаємодії партнерів спілкування, які належать до різних лінгвоетнокультурних спільнот [3]. Важливу роль у цьому відіграє мова – єдиний засіб, за допомогою якого можливе будівництво взаєморозуміння та взаємодії між представниками різних соціумів та лінгвокультур. Саме урок української мови як іноземної фактично і є цим діалогом культур, досвідом міжкультурної комунікації, адже кожне іноземне слово відображає іноземну культуру і за кожним словом стоїть зумовлене національною свідомістю уявлення про світ [8].

Серед мовних засобів, що забезпечують міжкультурну комунікацію, особливе місце займають фразеологічні звороти – відтворювані мовні одиниці з двох чи більше компонентів, стійкі за структурою і цілісні за значенням. Саме фразеологізми дають можливість іноземним студентам отримати не тільки інформацію країнознавчого характеру, але й дізнатися про національну культуру країни, мову якої вони вивчають, знайомить з особливостями української ментальності, формує вміння розуміти основний зміст автентичних аудіотекстів, розвиває їхні творчі здібності, критичність власної думки, формує комунікативність у навчальній та професійній сферах.

В останнє десятиліття проблемам міжкультурного спілкування, зокрема ролі та місцю фразеологізмів у процесі формування комунікативної компетенції іноземних студентів приділялося багато уваги з боку лінгвістів та методистів. Але, разом із тим, й досі існує потреба ґрунтовних досліджень, внесок у які ми намагатимемося зробити власною науковою розвідкою.

Відомо, що фразеологізми – це унікальне мовне явище, оскільки, з одного боку, вони є тим мовним засобом, який забезпечує у суспільстві повноцінну комунікацію, а з другого боку, вони є яскравими носіями національно-культурної семантики. Ціла низка фразеологічних одиниць

може розповісти іноземцям про: традиції українського побуту (*триматися хати; класти зуби на мисник; потрапити як полоник між ложками; бути під чоботом; до сьомих віників; передати куті меду*); релігійні уявлення (як *Бог дасть; Господи, благослови; Господь з тобою; дзвонити у всі дзвони; грішна вода; довести до гріха; вода не освятиться; не святі горцики ліплять; підвести під монастир*); явища минулого й сучасного життя українців, що не завжди мають прямі відповідники в зарубіжних національних культурах (*дурне сало без хліба; дати гарбуза; казка про білого бичка; взяти рушники; вискочити як козак з маку; сам собі пан; перебиватися з хліба на квас; накрити мокрим рядном; язик до Києва доведе*) тощо.

Досвід практичної роботи показує, що знайомити з українськими фразеологізмами іноземних студентів можна під час вивчення будь-якої граматичної теми: наприклад, прикметники (*гарячий на руку, широка душа, зелена вулиця, швидкий на слово; легкий на підйом*); дієслова (*водити за ніс, тримати язик за зубами, нести свій хрест, вилами по воді писано, пішла голова обертом*); числівники (*убити двох зайців, слухати одним вухом, як двічі два*); прислівники (*ні гаряче ні зимно, бачити далеко*); сполучники (*мов кислицю з 'їв, вертїтися як муха в окропі; жити як вареник у маслі*), зробивши акцент на тому, що саме стійкі вислови дозволять швидше досягнути бажаного комунікативного рівня, якнайшвидше подолати мовний бар'єр і бути готовим до живого спілкування в чужомовному середовищі.

Як ефективну форму роботи слід відзначити використання фразеологізмів при вивченні лексико-граматичних блоків вже на підготовчому відділенні, наприклад, доповнивши відповідну базову лексику теми «Людина» фразеологізмами, частина з яких мають ідентичні відповідники в рідній мові студентів. Так, говорячи про хитру людину українець використає вираз *хитрий як лисиця*, а в іспанській мові знайдемо відповідник *ricaro como un zorro*. В англійській мові для українського *вовк в овечій шкурі* знайдемо *вовк у овечому одязі*. Українському фразеологізму *попасти пальцем у небо* відповідає французький *прийняти пухирі за ліхтарі*. Прикладом також може слугувати український фразеологізм *вільний як птах* та іспанський *libre como un pájaro*, де використано слово «птах», як символ свободи. Натомість іншу частину, що має певні відмінності внутрішньої мотивації, проте досить прозору для розуміння – можна запропонувати для коментування студентам, наприклад, у складі тексту для читання (*народився у сорочці; вітер в голові; біла ворона*).

Зауважимо, що вивчення тем «Побут», «Тварини», «Рослини» також містить значний семантико-ментальний потенціал фразеологізмів, що характеризують життя українського народу: предметів побуту, видів страв, напоїв (*жити, як вареник у сметані; облизати макогона; пробувати кислиці; на вербі груші; топтати ряст; як маків цвіт; як з гречки лико; як з гуски вода; пекти раків; як кіт наплакав та інші*). Способи подачі такого типу інформації можуть бути різними, наприклад, невеликі коментарі до фразеологізму, робота з фразеологічними словниками та онлайн-словниками, перегляд та опрацювання презентацій у PowerPoint.

Важливим, на нашу думку, є вивчення української мови як феномена національної культури через усвідомлення різниць менталітетів народів-творців мов, що сприятиме вирішенню багатьох проблем міжкультурної комунікації. Так, під час вивчення теми «Україна», доцільним буде презентація українських прислів'їв та приказок, що характеризують українську вдачу: *Моя хата з краю – нічого не знаю. Не мала баба клопоту – та кутила поросля. За дурною головою і ногам спокою немає. Не кажи гоп, доки не перескочиш. Говорили балакали – сіли і заплакали. Не святі горщики ліплять. Щоб рибу їсти, треба у воду лізти.*

З подальшим визначенням рис національного характеру українців, відображених у поданих прислів'ях, порівнянням їх з характерними національними рисами характеру іноземних студентів.

Як відомо, діалог – один із видів усного мовлення і найпоширеніша природна форма мовного спілкування. Складання діалогу стимулює іноземних студентів до зв'язного висловлювання, активізує вживання фразеологічних одиниць, а також містить велику кількість супутнього навчального матеріалу. Так, на заняттях пропонуємо студентам-іноземцям завдання, які передбачають відтворення діалогів-зразків із певними фразеологізмами (*висіти на волоску; робити з мухи слона; попасти пальцем у небо; битися як риба об лід; двох зайців гнати; залишитися з поламаним возом*), пояснення значень фразеологізмів, добір реплік у діалогах, конструювання діалогів із вказаними фразеологічними одиницями, інсценування складених діалогів тощо.

Зазначимо, що творча робота з прислів'ями та приказками з залученням елементів мовної гри, допомагає створити сприятливу емоційну атмосферу на уроці, що, у свою чергу, допомагає кращому засвоєнню матеріалу, формуванню позитивних мотивацій при комунікації та вивченні мови.

Продуктивним на основному етапі навчання є використання фразеологізмів для проведення дискусій, але зауважимо – необхідно, щоб іноземні студенти вміли формулювати, аргументувати, відстоювати свою точку зору, вживати достатню кількість фразеологізмів, дискутувати на цікаву для них тему. Так, у дискусії на тему «Дружба у сучасному світі. Яка вона?» пропонуємо студентам використати фразеологізми: *нерозлучний друг; світла голова; легкий на підйом; твердий горіх; золота душа; держати слово; вкласти душу; жити чужим розумом* тощо, які попередньо опрацьовані та знаходяться в активному використанні.

Допомогти у засвоєнні широкого контексту культурних явищ, відтворюваних через засоби фразеології можуть й інші засоби і способи, в тому числі мультимедійні, які за відсутністю природного мовного середовища дають можливість створити умови, максимально наближені до реального спілкування.

Наприклад, демонстрація мультиплікаційного фільму «Злидні» (автор С. Коваль) з подальшим опрацюванням фразеологічного та культурологічного матеріалу; відеозапис вистави «Сватання на Гончарівці» у виконанні студентів-іноземців ВНТУ; порівняння іноетнічних культурних явищ із фактами рідної культури, наприклад, через знаходження у YouTube відеофільмів про життя людей рідної країни студентів, а також написання

коментаря до нього українською мовою з використанням фразеологізмів; моделювання актів міжкультурної комунікації, наприклад розмови в чаті, у скайпі, супроводжуване корегуванням і коментарями викладача; оцінювання відповідності використовуваних мовленнєвих тактик правилам іномовного вербального і невербального етикету та інше.

Таким чином, можна стверджувати, що фразеологічні звороти – ефективний засіб формування міжкультурної комунікативної компетенції іноземних студентів. Вони є обов'язковою частиною лексичного і культурного мінімуму, який необхідний для адекватної комунікації іноземних студентів під час вивчення української мови як іноземної, для відкритого діалогу культур, розширення словникового запасу, формування міжкультурної компетенції іноземних студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова Л. Е., Горчинская Л. В. Фразеологизмы как аспект изучения лексики иностранными студентами. Закарпатські філологічні студії. Ужгород, 2019. Вип. 11. С. 27–34.
2. Бахов І. С. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур / І. С. Бахов // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2012. – № 2. – С. 34–43.
3. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k>.
4. Кузь Г. Фразеологія у формуванні мовної компетенції студентів у процесі викладання української мови як іноземної / Кузь Г. // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2009. – Вип. 4. – С. 172–179.
5. Лагута Т. М. Фразеологізми як аспект вивчення лексики української мови іноземними студентами / Лагута Т. М. // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки, – Харків, 2008, № 12.
6. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація / В. М. Манакін. – К.: Академія, 2012. – 284 с.
7. Тепла О. М. Формування міжкультурної комунікації у процесі навчання іноземних студентів української мови // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. – 2010. – Вип. 12. – С. 179-182.
8. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М.: Слово/Slovo, 2000. – 624 с.